

REFERÁTU PRE 5RP, II. ODBORU, STAVEBNÉMU ODDELENIU PŠO

31. 7. 48

O stavbách školských budov z miestnych zdrojov podľa plánu zachyteného v „Smerniciach“ rokoval som s príslušnými činiteľmi (Štát. plánovací a štatistický úrad, Povereníctvo techniky, Pov. priemyslu, Ústr. plánovacia komisia) a na porade s nimi dospeli sme k týmto výsledkom:

Započať stavebnú akciu takýmto spôsobom dnes už nie je možné, pretože všetky materiálie i z miestnych zdrojov sú kalkulované v stavebnom pláne.

Avšak súhlasí sa s tým, aby mimo stavieb plánovaných v 5RP bola pripravená stavebná akcia, ktorá by sa v podstate uskutočnila podľa zásad vyslovených v smerniciach pre stavby školských budov z miestnych zdrojov. V 5RP totiž predvída sa poskytovanie rozličných stavebných materiáľí obciam. Ďalej možno čakať, že z rozličných dôvodov vypadnú plánované stavby zo stavebnej päťročnice alebo sa budú musieť odsunúť z rozličných dôvodov na neskorší termín. Pri takýchto príležitostiach by bolo možné aj mimo plánu zaradiť do stavebného programu stavby škôl, ktoré by stavali obce a financoval štát podľa inštrukcií uvedených v Smerniciach. Je však treba, aby pre takýto prípad sme boli my pripravení. Pripravení tak, aby, keď sa možnosť ukáže, my sme mohli predložiť plán stavby, podľa ktorého namiesto odloženej stavby — a v prípade, ak bude materiál naporúdzi mimo plánu — začala sa stavať školská budova. Takže bude potrebné:

1) administratívne, prípadne legislatívne v najkratšom čase určiť možnosti a podmienky stavieb školských budov pre obce, prípadne aj iných činiteľov (finančné zaistenie). Táto vec je čiastočne dohodnutá s Pov. vnútra a s Pov. financií, no treba sa na ňu pozrieť ešte raz a fixovať buď dohodou medzirezortnou buď legislatívnym opatrením možnosť obcí, resp.

iných činiteľov stavať školské budovy, ktoré potom štát prevezme. Túto vec nech preskúmajú a prerokujú s príslušnými rezortami naši legiślátori a nech nezabudnú na nijakú eventualitu pri nej. Počúvam totiž, že investičná banka, ktorá bude financovať stavby v päťročnici, je zákonom zaviazaná poskytovať pôžičky len na stavby pojaté do päťročnice. A tak tu bude potrebný zákon, ak zákon investičnej banke nedáva právo nikomu výnimky robiť. Prakticky ide o to, aby konštrukcia financovania z priložených Smerníc bola medzi príslušnými poverenictvami fixne dohodnutá a tak pripravená, aby financovanie mohlo ísť automaticky, kadenáhle sa naskytne možnosť školy stavať:

2) treba pokračovať a do podrobností pripravovať administratívnu a technickú stránku stavby školských budov tak, aby pri každej prekážke, ktorá sa vyskytne pri uskutočňovaní päťročného plánu alebo pri ktorejkoľvek v pláne nepredvídanej možnosti nejakú stavbu v pláne nepojatú započat', začala sa stavať škola;

3) treba ďalej urobiť solídny prehľad našich ubikačných potrieb vytvorených na základe nového školského zákona. Zamýšľam totiž ešte za päťročnice požiadať Št. plánovací úrad i technickú správu, aby dali hlavy dohromady a premýšľali o možnostiach vybaviť naše školstvo najnutnejšími stavbami, ktoré sa nemohli dostať už teraz do 5RP. Nejde len o úhrnné cifry. Ide o to, aby my sme na základe dnešného stavu a predvídaného vývoja vedeli, kde aké stavby potrebujeme pre školy materské, národné, stredné atď., atď. O tejto potrebe vypracujeme seriózne memorandum, ktoré bude podkladom tak pre rozličné akcie stavebné mimo 5RP ako aj pre budovanie školstva v rámci ďalších dlhodobých plánov.

Povereník:
L. Novomeský

Napriek skutočnosti, že sa na Slovensku po oslobodení opravilo množstvo poškodených školských budov a postavilo sa veľa nových škôl, situácia stále nebola uspokojivá. Preto sa povereník celé mesiace pokúšal nájsť

spôsob, ako zmeniť nepriaznivý stav a rozhybať stava-
nie škôl z tzv. miestnych zdrojov aj v prípade, že neboli
zahrnuté do dvojročného alebo päťročného plánu. Už
9. II. 1948 inštruuje prezídium a stavebné odd. PŠO o
možnosti získať pôžičku, ktorá by mohla tvoriť základ
školského stavebného fondu. Žiada od nich, aby vec
prerokovali na príslušných miestach a zostavili taký sta-
vebný program, „aby sme zo školského stavebného fon-
du vyfinancovali len stavby, ktoré možno uskutočniť
z miestnych zdrojov bez nároku na materiál, pracovné
sily atď., s ktorými naše plánovanie kalkuluje...“

13. III. informuje prezídium o dohovore s povereníkom
vnútra a povereníkom financií v šiestich bodoch: umožní
sa obciam stavať vo vlastnej rézii školské budovy; PV
nebude robiť prekážky, ak si obce zaradia do rozpočtov
potrebné náklady na stavby škôl všetkých druhov; PF
prevezme štátnu záruku za príslušné pôžičky obcí; PŠO
splatí tieto dlhodobé pôžičky a školské budovy sa stanú
majetkom štátu; PV bude povoľovať mimoriadne rozpoč-
ty na tieto stavby; menované poverenictva splnia tieto
podmienky, len ak stavebníci nebudú požadovať mate-
riál a pracovné sily. Iniciatíva a kontrola musí patriť
PŠO.

Začiatkom apríla navštívila poverenika deputácia ob-
čanov z obce Cigeľ a požiadala ho, aby prišiel pozrieť,
v akom žalostnom stave majú školu. Navrhol im, aby
si podľa vyššie uvedených zásad postavili školu vo vlast-
nej rézii a materiál aby si zaopatрили z miestnych zdro-
jov. 5. IV. požiadal II. odbor a staveb. odd. zadministro-
vať cigeľskú žiadosť na Pov. techniky, aby sa mohlo
začať stavať už v máji. Cigeľčania súhlasili aj s tým,
že postavia so školou aj byty pre učiteľov. Či sa plán
uskutočnil, o tom už v povereníckom archíve nielo
zmienky.

Povereník však 18. V. 1948 žiada stav. odd., aby sú-
stredilo všetku starostlivosť na zdarné dokončenie stav-
by v Bátorovciach-Kmetovciach a v Rim. Sobote (iba tu
sľúbili dodať všetok materiál i pracovné sily). Dôvodí,
že ak sa to podarí, „môžu byť tieto stavby mocnou po-
hnútkou na rozvinutie obdobného ruchu aj na iných
miestach. Menovite pri stavbách menších škôl si mô-
žeme veľa sľubovať od zdarného uskutočnenia týchto
dvoch stavieb.“ Ďalej súhlasí, aby oddelenie vypraco-
valo smernice pre stavby škôl mimo plánu. Návrh pre
ZP však nesmie obsahovať nijaké nároky na materiál
a pracovníkov, lebo je rozostavaných veľa dôležitejších
stavieb, ktoré pohlcujú „každé kilo materiálu“, takže
akýkoľvek nárok v tomto smere „mohol by naraziť na

odpor a museli by sme počítať s odmietnutím celej akcie“.

Prosí o to, aby sa akcii venovali čo najhúževnatejšie, lebo päťročný plán „našu školskú mizériu nerozrieši“. Možno v ňom dať totiž do pohybu iba výstavbu odborného školstva, nakoľko päťročnica bude potrebovať predovšetkým kvalifikovaný technický dorast. „Pri ostatných druhoch škôl budeme môcť vzniesť nárok na stavebné materiálne a pracovné sily takmer doslova len tam, kde nám hrozí katastrofa. Všetko úsilie na poli stavebníctva bude sústredené na budovanie priemyslu. S týmto počítajme ako s nezmeniteľnou zásadou investičného ruchu v nastávajúcom päťročí.“ Preto sa treba venovať stavbám škôl z miestnych zdrojov. Ak sa akcia vydará, v 2.—3. roku päťročnice „nájdeme aj viacej ochoty než dnes“.

Ako je zrejmé z úvodného listu (31. VII.), stavebné odd. vypracovalo smernice pre výstavbu škôl z miestnych zdrojov. Boli asi základom referátu povereníka školstva na zasadnutí Hospodárskeho sekretariátu KSS 26. VII. 1948. V zápisnici zo zasadnutia sa hovorí o uznesení HS, ktorý „zásadne súhlasí s návrhom s. Novomeského“ a ukladá PŠO preskúmať podrobne spôsob financovania výstavby týchto škôl a urobiť všetky prípravné práce, aby sa plán začal realizovať.